

Berättelse om mordet i Koutokeino: Utdrag af Tromsø Tidende den 3 december 1852.

Tromsø den 1 december

Beträffande de i Koutokeino inträffade sorgliga händelser har Redaktionen mottagit följande utdrag av det till amtmannen inkomna förhör.

Som bekant blev i början av året en del fjällsamer av Koutokeino satta under förhör och dömda för förbrytelse mot kriminallagen §8 1. för att ha olovligt varit frånvarande och förhindrat offentlig gudstjänst, för att ha skällt på en ämbetsman i hans ämbete o.s.v.

Bland dessa var Elen Aslaksdotter Skum som blev fällt till 1 års och 6 månaders straffarbete. Beträffande de övriga domfällda har straffen blivit avtjänade, men denna ifrågavarande hade, då hon skulle gripas funnit tillfälle att fly bort.

Hennes man, Mattis Jacobssen Hetta som nu för nyss nämnda sakens skull fortfarande var i tukthuset, har i längre tid hållit renby tillsammans med Aslak Olssen Somby och dennes söner Ole och Måns Aslakssen samt Johan Johansson Hetta. Till denna by, var Elen Aslaksdotter uppehållit sig, flyttade i höst Aslak Jacobssen Hetta (hennes svåger) och Aslak Pederssen Rüst med familj, efter allt vad blivit upplyst, för vid förenad styrka att hindra Elens gripande. Härifrån utgick också planen till de senade utförda missgärningar i Koutokeino, och som huvudmän vid genomförandet av dessa, må nämnas bröderna Aslak Jacobssen Hetta, som dömts till 20 dagars fängelse på vatten och bröd, bröderna Ole Aslakssen Somby, dömd till 14 dagars fängelse på vatten och bröd och Måns Aslakssen Somby, dömd till 15 dagars fängelse på vatten och bröd, Aslak Pederssen Rüst, dömd till 15 dagars fängelse på vatten och bröd, samt den förutnämnda Elen Aslaksdotter Skum.

Som anstiftare av förbrytelserna och som ledare under genomförandet av dessa, nämns i första hand Aslak Jacobssen Hetta och Aslak Pederssen Rüst. Redan den tiden då snön föll i höst har där — säger en av de delaktigas förklaring — mellan dessa personer och deras omgivning talats om att de skulle bege sig till Koutokeino för att predika omvändelse och dräpa dem som inte ville omvända sig, samt uppbränna såväl Ruths hus som prästgården och kyrkan.

Efter andra delaktigas förklaring har dock länsman Bucht och handelsman Ruth på förhand varit utsedda till att dräpas, eftersom de bägge var obotfärdiga och då den första hade visat sig vara hård med dem under deras föregående arrest ; och den siste skulle ha avgett en oriktig förklaring mot dem under förutnämnda sak.

Efter att planen har kommit till full mogenhet har den emellertid också gått ut på att föra prästen med familjen och sannolikt även fru Ruth med barn och (tyende?) till deras renby för att åstadkomma deras omvändelse. För detta ändamål hade de fört med sig pulkor för att transportera fångarna. Med denna plan och med det avtal som en av

vederbörande uttrycker sig, att de alla skulle stå till ansvar för vad som skall bli utfört där, om de själva inte skulle delta i varje gärning, ankom de förutnämnda personer i ett följe av omkring trettio personer, män och kvinnor till deras renby, söndagsafton den 7 november förra året (1852).

Flera av följet vilket man på vägen har försökt att förstärka, ser ut att med tvång och fruktan för huvudmännen vara tvingade till deltagande, trots att åtskilliga av dessa under själva förbrytelseernas utförande har lagt en större verksamhet för dagen än en sådan fruktan allena kunde framkalla.

En av deltagarna, Peder Olssen, Koutokeino — fastboende, har sålunda förklarat, att han 3 eller 4 dagar före tåget till Koutokeino kom till huvudmännens renby, att han där av Aslak Jacobssen Hetta blev hotad på livet med kniv för att förmås till att antaga hans tro, vartill han av fruktan var tvungen att underkasta sig (no: bekvemme sig), och att han därefter blev bunden varje dag och blev piskad med ris, varav han ännu under förhöret har spår i ansiktet.

Denna person medtagen i följet, åtog sig uppdraget att tända eld på Ruths hus, binda prästen samt till att stå vakt utanför prästgården, medan man där utövade våldsamheter, en tjänst vilken han utfört med så mycken nit, att han med en uthuggen fönsterpost slog och stötte på envar som närmade sig fönstren. Denna vakttjänst åtog han sig därefter, då det kom folk till hjälp, och gav den förklaringen på frågan om grunden härtill, att det väl må vara hans egen ondska som har bidragit härtill.

På resan till Koutokeino gick de berörda in hos Mårten Olssen Törnensis, som inte själv var hemma, men de hemmavarande 4 fruntimmer blev misshandlade med ris, som man hade medtagit en hel last från renbyn. Av riset fick nyssnämnda Peder Olssen i Koutokeino också sin andel.

Tidigt om måndagsmorgonen den 8 november (1852) bröt folket upp och fortsatte vägen till Koutokeino. En av följet som för övrigt inte ser ut att ha deltagit i våldsamheterna i Koutokeino, försökte ett par gånger att slippa undan, men blev inhämtad och denne förklarar, att Aslak Jacobssen Hetta som körde längst bak i tåget, och var försedd med träklubba i pulkan, passade noga på att ingen skulle komma bort. I Koutokeino tog följet först in hos skjutskarlen Johannes Mathissen, vem de tvingade att slå sig till deras följe, men denne ger undvikande svar och ville inte lägga sig i det hela.

Också här anses omvändelse-scener blivit sedda, vilket påbörjades med sedvanlig risning. Medtagande Johanne Mathissens 2 åriga dotter gråtande, och försedda med långa och tjocka björkstavar, som var tillagade för det avsedda ändamålet, beger folket sig nu till handelsman Ruths i närheten belägna bostad, vilket inträffade mellan 8 a´ 9 om förmiddagen. Här fanns de personer saken gällde utanför huset: länsman Bucht, handelsman Ruth och den sistnämndes tjänstedräng Anders Levaneus Evanssen.

Bucht blev först angripen av Aslak Jacobssen Hetta och Aslak Pedersen Rüst med slag av deras medbringade störrar. Och då Ruth kom för att rädda Bucht, blev också han angripen av Ole och Måns Aslakssöner

Somby, av vilka den förste grep Ruth om benen så att han föll omkull. Därefter anses överfallet på Ruth, Bucht och tjänstedrängen ha nått sin kulmen, och det var Ruth som efter flera misshandlingar under vilka det är sannolikt att hans armar blivit sönderkrossade, föll som det första offret. Hans hustru ilade dit för att hjälpa honom. Hon blev slagen med en stav på huvudet av en kvinna, och hon skulle knappast ha undgått mannens öde ifall inte hennes tjänstepiga Anna Lisa Blix hade rivit henne bort från våldsmännen och fört henne till prästgården.

Tjänstedrängen Lars Evanssen lyckades efter en del slag undkomma och gömma sig på ett loft i huvudbyggnaden. Medan Bucht låg på marken medvetslös, blev han av Aslak Pedersen Rüst tilldelad sannolikt två knivstick i ryggen. Han har emellertid återhämtat sig såpass mycket, att också han kunde krypa på det loft där tjänstedrängen Lars låg. De stängde dörren tillsammans och lade sig på en säng. Då misshandlarna fick kännedom härom, begav de sig med Aslak Jacobsen Hetta i spetsen upp på loftet, vilkets dörr Aslak högg upp med en yxa. Aslak Jacobsen gick fram till Buchts säng och stack honom med sin kniv i bröstet; men då kniven inte var skarp nog, tog hans broder Lars Jacobsen Hetta, 20 år gammal, ett vedträ och slog på skaftet, så att den gick in i livet! Härom har två enstämmiga vittnen berättat, av vilka den ena var den vederbörandes syster.

Lars Jacobsen dessutom förklarar omständigheterna på samma sätt, uttalar en annan person beträffande bruket av vedträet. Efter att Ruth och Bucht sålunda var mördade, blev den på loftet varande tjänstedräng Lars Evansen gripen av 2 personer och släpat ut ur huset till prästgården var han blev bunden vid benen med samma rep som prästen och de övriga i huset varande folk av de närvarande lappar, och blev misshandlat med ris i synnerhet i huvudet och ansiktet.

Medan en del i prästgården var upptagna med dessa misshandlingar, företog de andra sig att utbringa all husgeråd av handelsmannens hus och försåg sig från butiken med tämligen betydlig kvantitet kaffe, socker, smör, speglar, knivar, (no sare, kaler) krut, kulor och många flera saker som blev inpackade på medtagna pulkor. Avsikten var efter en av de vederbörandes förklaring, att medbringa dessa saker till deras by för att begagnas av dem som de ämnade att föra med sig, nämligen prästen och fruntimren, och krut och kulor skulle användas till deras försvar mot dem som ville angripa dem.

Efter att allt var sålunda förberett, ger Aslak Jacobsen Hetta order att antända huset, och han gav tillkänna, att envar som inte ville lyda befallningen skulle bli dräpt. Själv bar han den nödvändiga veden till antändningspunkten. Elden blev anlagd under ett i en kammare varande skåp. Och då man i förväg genom att slå ut fönstren hade sørjt för behörigt luftdrag, stod byggnaden snart i eld och flammor.

Prästen blev nu löst av sina band och av Aslak Pederssen Rüst fört utanför prästgården och tilltalad sålunda: "Där kan du se hur de obotfärdiga brinner i helvetet, nu är Gud vredes dag kommen." Piskningsscenerna i prästgården, vilka för det mesta utfördes av fruntimmer, förnyades därefter med förökad hemsighet. I synnerhet blev

prästen och flera av tjänstepigorna förskräckligt misshandlade. Prästen tillägger dock: "Gud var så nådig att han lät Fru Ruth och min hustru sparas mycket." Karakteristiskt er det, at när prästen efter dessa misshandlingar bad sin hustru och de övriga olyckliga om att vara tålmodiga och att ha tillit till Gud, ser det ut att de vederbörandes vrede blev uppväckt, då de fördubblade sina misshandlingar."

Under dessa trängselns stunder i vilka de olyckliga i prästgården inte visste vad man avsåg att göra med dem, antingen de skulle bli innebrända eller föras bort, var det dock efter fru Ruths uttalande som en föraning som sade dem att der ute kommer hjälp - och den kom. (forts.)

Den förut nämnda skjutskarlen Johannes Mathisen, som befarade något ont av lapparnas ankomst hade utan dröjsmål begett sig till det 1 mil från Kautokeino belägna Autzi, där de flesta av Kautokeino fastboende innevånare tillbringar vintern. Med den redlige kyrkosångaren Clemet Gundersen i spetsen begav sig härifrån 16 män och kvinnor på väg till Kautokeino, dit de ankom strax efter middagen. Komna så nära, att de kunde se husen, märkte de elden från Ruths då i det närmaste nedbrunna hus, och framför elden flera personer, som började nalkas Autzimännen. Komna så nära varandra, att de kunde höra varandra tala, bad klockaren Clemet Gundersen, att en av hopen måtte komma till dem på det de måtte få höra vad deras mening var. Denna uppmaning besvarades av misssådarna med den frågan, om Autzimännen ville ge sig, och efter flera frågor och svar ryckte hopen fram med sina stölar, men blev efter ett kort slagsmål övermannad oaktat den i antal var omkring dubbelt så stark. Autzimännen var dock nödsakade att slå de flesta bland dem sanslösa, varefter de bands och fördes i fängelse i Alta, bland vilka Aslak Pedersen Rüst, har sedermera blivit gripna och likaledes förda i fängelset i Alta. Av de brottsliga dog strax Marith Rasmusdotter Spein av de sår hon erhållit, och i fängelset i Alta har sedermera även Ole Aslaksen Somby avlidit.

Även flera av Autzimännen, och bland dem förnämligast kyrkosångaren Clemet Gundersen, skadades betydligt. Man har dragit försorg om läkarhjälp åt dessa.

Då misssådarna såg Autzifolket närma sig och förmodligen fruktade för utgången av den förestående striden, så kastades de förut ur huset utförda effekterna på elden, och uppbrändes allt; även hade man lagt en brinnande dyna över Ruths lik. Denna borttogs dock av en av pigorna. Buchts lik blev däremot innebränt i huset.